

УДК УДК378:005

Осадча К.П.

ПОРТФОЛІО ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес, на який впливають інформатизація та глобалізація суспільства, вимагає ефективних підходів до професійної підготовки педагогів. Адже особистість педагога була і залишається вагомим чинником в усі періоди розвитку людської цивілізації. Учитель інформатики стоїть біля витоків інформаційної культури людини, і закладені ним знання, вміння та навички будуть слугувати їй базою для професійної діяльності та навчання впродовж усього життя. Саме тому нині проблеми модернізації професійної підготовки майбутніх учителів інформатики набувають важливого значення. Доцільний відбір форм, методів і засобів навчання сприяє досягненню основної мети професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у вищому навчальному закладі (ВНЗ) – становлення професійної компетентності вчителя інформатики, що дозволяє вирішувати професійні завдання відповідно до стратегічних цілей модернізації загальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики вивчали російські вчені: Т.В. Добудько, А.Г. Кириллов, С.Д. Коткин. Серед сучасних вітчизняних наукових праць особливе значення має дослідження О.М. Спіріна [3] та Г.В. Монастирної [4]. Проте проблема портфоліо як форма організації навчання майбутніх учителів інформатики не достатньо розглянута у сучасній педагогічній науці.

Метою статті є опис такої форми організації навчання, як портфоліо у контексті використання її у процесі професійної підготовки студентів – майбутніх учителів інформатики.

Завдання статті полягають у аналізі науково-педагогічної літератури щодо тлумачення поняття «портфоліо»; описі технології роботи з портфоліо, визначенні структури портфоліо майбутніх учителів інформатики.

Формами організації навчання студентів – майбутніх учителів інформатики є традиційні (лекції, лабораторні заняття, конференції, заліки, консультації, самостійна робота, науково-дослідна робота) та специфічні (засідання “круглого столу”, робота в інформаційно-педагогічному середовищі, ділові та рольові ігри, дебати і дискусії, „мозковий штурм”, групова розробка і захист проектів, портфоліо та інші).

Виклад основного матеріалу. Портфоліо як форма організації навчання, на нашу думку, має на меті не лише оцінювання індивідуальних досягнень студентів, а й є альтернативним методом визначення готовності випускників до професійно-педагогічної діяльності, що у майбутньому допоможе себе репрезентувати як кваліфікованого фахівця. Л.В. Шелехова вважає, що портфоліо є відкритою, динамічною системою, яка містить структурований певним чином набір інформації, яка постійно оновлюється в результаті змістовного наповнення розділів та рубрик [5]. І.В. Родигіна зазначає, що педагогічна ідея портфоліо передбачає зміщення акценту з незнання учнів на індивідуальні досягнення, їх активну участь у накопиченні різних видів робіт, які засвідчують рух в індивідуальному розвитку; інтеграцію кількісних і якісних оцінок; підвищення ролі самооцінки [1, с. 48]. Професійні портфоліо, на відміну від традиційного підходу, при якому розрізнено оцінюються предметні, методичні та педагогічні знання студентів, дають можливість здійснити всебічне інтегративне оцінювання рівня підготовки випускника – його ефективність як майбутнього педагога. Воно може виконувати декілька функцій: фіксувати рівень початківця-вчителя та розкривати професійний портрет випускника; підтримувати життєві, професійні цілі випускника; відображати його кількісні та якісні індивідуальні досягнення [2, с. 38].

Л.В. Шелехова вважає, що технологія роботи з портфоліо передбачає такі етапи [5]:

1. Мотивація: кожен студент повинен усвідомлювати, що портфоліо: 1) виконує накопичувальну і модельну функції, відображаючи динаміку розвитку студента і результатів його самореалізації; 2) допомагає студенту проводити рефлексію власної навчальної роботи та встановити зв'язки між попередніми і новими знаннями; 3) є критерієм підготовленості до здійснення майбутньої професійної діяльності; 4) служить предметом обговорення і чинником самооцінки (оцінкою) результатів роботи студента на заліку або підсумковому занятті.

2. Визначення виду портфоліо. Залежно від того, з якою метою створюється портфоліо і в чому полягають особливості його змісту, можна виділити певні види портфоліо:

Залежно від мети, яка відображає результат, заради якого збирається портфоліо, існують: а) портфоліо-власність (збирається для себе); б) портфоліо-звіт (збирається для викладача).

За змістом можливе виділення таких видів портфоліо: а) портфоліо досягнень: включає в себе результати роботи студента з різних блоків навчального матеріалу, оформлені всіма можливими (відомими, доступними) способами; б) рефлексивний портфоліо: включає в себе матеріали з самооцінки досягнення цілей, особливостей перебігу та якості результатів своєї навчальної роботи; з аналізу особливостей роботи з різними джерелами інформації;

відчуттів, роздумів, вражень і т.д. в) тематичний портфоліо: включає матеріали, що відображають роботу студента в рамках тієї чи іншої теми або модуля. Вид портфоліо може бути заданий викладачем або обраний за бажанням студента.

3. Терміни здачі і час роботи над портфоліо: на заняттях, під час самостійної роботи, під час домашньої підготовки.

4. Розділи та рубрики. Кількість розділів і рубрик (а також їх тематика) може бути різним і визначається в кожному окремому випадку. Зміст рубрики визначається її назвою, об'єм – призначенням матеріалу, який у неї включається; структура та оформлення – індивідуальними особливостями студента. У середині розділів можуть бути виділені рубрики, які допомагають систематизувати матеріал, і формують структуру розділу. Рубрики можуть бути обов'язковими і необов'язковими.

5. Критерії оцінювання: обговорюються і визначаються спільно зі студентами. Механізм оцінки портфоліо може бути реалізований таким чином: а) оцінюється тільки процес і характер роботи над портфоліо; б) оцінюються за заданими критеріями тільки окремі частини портфоліо (наприклад, обов'язкові рубрики); в) оцінюються всі рубрики, загальна оцінка виводиться як середнє арифметичне; г) оцінюється остаточний варіант портфоліо; оцінюється не тільки сам портфоліо, але й якість його презентації; д) портфоліо не оцінюється, а студент вибирає окремі частини для презентації на підсумковому занятті, що є допуском до заліку або іспиту. Як критерії можна розглядати: а) наявність обов'язкових рубрик та висновків; б) використання дослідницьких методів; в) креативний характер портфоліо; г) наявність особистісного компонента; д) якість оформлення; е) аналіз корисності портфоліо для самого студента, ж) наявність рефлексії власної діяльності (самооцінка роботи над портфоліо).

Професорсько-викладацьким складом Красноярського державного педагогічного університету ім. В.П. Астаф'єва запропонована така структура професійного портфоліо випускника [2, с.38-39]:

1. Титульний лист.

2. Зміст (з найменуванням матеріалів і зазначенням номерів сторінок).

3. Вступ, у якому випускник пояснює, які матеріали включені в портфоліо, і обґрунтовує включення саме цих матеріалів як свідoctв свого професіоналізму (обсяг введення – 3 – 5 сторінок).

4. Найменування розділів, підрозділів, в яких описуються представлені в портфоліо документи (кожен окремий матеріал, включений у портфоліо, повинен датуватися) (обсяг – 10 – 15 сторінок);

4.1. Розділ 1. „Результати навчальної діяльності” – матеріали з результатами освоєння освітніх програм і сформованості ключових компетенцій (наприклад, залікова книжка), контрольних зрізів знань.

4.2. Розділ 2. „Навчально-методична діяльність” – навчально-методичні роботи (копії навчальних тестів, розробка уроків різного виду, навчальних слайд-фільмів, міждисциплінарні роботи, матеріали педагогічної практики, документи, що підтверджують участь у розробці методичних матеріалів і тощо); документи, що підтверджують участь у методичних і предметних тижнях, професійних і творчих педагогічних конкурсах, організації та проведення семінарів, „круглих столів”, майстер-класів і т.п.

4.3. Розділ 3. „Наукова діяльність” – обов'язкові роботи (титульний лист з оцінкою, зміст курсових робіт та проектів, випускних кваліфікаційних робіт); додаткові (роботи, які беруть участь у конкурсах наукових робіт, виступи чи презентації на наукових чи практичних конференціях, публікації наукових робіт, роботи у складі наукового колективу).

4.4. Розділ 4. „Позанавчальна діяльність” – список творчих робіт, рефератів, навчально-дослідних робіт, проектів, виконаних студентом; виховні чи соціальні проекти (сценарії, фотографії та відеоматеріали із записом проведених заходів (виставки, предметні екскурсії, КВКа, брейн-ринги тощо)); програми гуртків та факультативів, інші документи.

5. Резюме (обсяг – до 2 сторінок). Професійне резюме спрямовано на роз'яснення професійних здібностей, знань та інших якостей автора.

6. Документи, що відображають рівень освіти, кваліфікації або спеціалізації випускника. Портфоліо випускника пропонується оформляти у папці-накопичувачі із файлами (швидкозшивач). Професійне портфоліо студента обов'язково має містити зміст з переліком матеріалів, включених у відповідні розділи портфоліо, із зазначенням сторінок.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, на нашу думку, таку структуру портфоліо цілком доцільно використовувати у процесі професійної підготовки майбутніх учителів інформатики як протягом усього навчання у вищому навчальному закладі так і у процесі вивчення певної фахової дисципліни. Проте її необхідно доповнити такими електронними матеріалами, що також засвідчують професійно компетентність студента, а саме: зразки та вихідні коди комп'ютерних програм, макросів, навчальних програмних засобів, веб-програм, сайтів, проектів тощо. У перспективі подальших розвідок з проблеми використання портфоліо у ВНЗ дослідження впливу впровадження цієї форми організації навчання на формування професійної компетентності студентів – майбутніх учителів інформатики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Родигіна І.В. Компетентнісно-орієнтований підхід до навчання / І.В. Родигіна. – Х.: Вид. група "Основа", 2008. – 112 с.
2. Бекузарова Н.В. Профессиональное портфолио студента педагогического вуза в рамках итоговой аттестации / Н.В. Бекузарова // Сибирский педагогический журнал. – 2008. – № 6. – С. 36 – 45.

3. Спірін О.М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою: моногр. / за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
4. Монастирна Г.В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами інформаційно-педагогічного моделювання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Монастирна Галина Вікторівна. – Луганськ, 2009. – 317 с.
5. Шелехова Л.В. Портфолио как одна из форм организации учебной деятельности по реализации индивидуальной траектории студента [Электронный ресурс] / Л.В. Шелехова // Преподаватель высшей школы в XXI веке. – 2008. – Режим доступа: <http://www.t21.rgups.ru/Arhiv2008s4>. – Назва з заголовку.

АНОТАЦІЯ

Осадча К.П. Портфолио як форма організації навчання майбутніх учителів інформатики. У статті здійснено аналіз науково-педагогічної літератури щодо тлумачення поняття «портфолио», опис технології роботи з портфолио, визначено структуру портфолио майбутніх учителів інформатики. Портфолио розглядається як форма організації навчання, що має на меті оцінювання індивідуальних досягнень студентів та є альтернативним методом визначення готовності випускників до професійно-педагогічної діяльності, що у майбутньому допоможе себе репрезентувати як кваліфікованого фахівця.

Ключові слова. *Учитель інформатики, портфолио, професійна компетентність.*

АННОТАЦИЯ

Осадчая К.П. Портфолио как форма организации обучения будущих учителей информатики. В статье проанализирована научно-педагогическая литература об толковании понятия «портфолио», описание технологии работы с портфолио, определение структуры портфолио будущих учителей информатики. Портфолио рассматривается как форма организации обучения, целью которой является оценка индивидуальных достижений студентов, и альтернативный метод определения готовности выпускников к профессионально-педагогической деятельности, что в будущем поможет себя представлять как квалифицированного специалиста.

Ключевые слова. *Учитель информатики, портфолио, профессиональная компетентность.*

SUMMARY

Osadchaya K.P. Portfolio as a form of training organization of future information science teacher. The article analyzes the scientific and educational

literature on the interpretation of the term "portfolio", a description of the portfolio of technology, portfolio structure determination of future teachers of science. Portfolio is defined as a form of education that aims at evaluating the achievements of individual students and is an alternative method to determine the readiness of graduates of vocational and educational activities in the future will represent themselves as qualified.

Key words. *Information science teacher, portfolio, professional competence.*